5.4.2022

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Kuntien ja kuntayhtymien terveydenhuollon potilasturvallisuustilanne terveydenhuollon työtaistelun aikana

Tehy ja Suomen lähi- ja perushoitajaliitto Super aloittivat työtaistelun 1.4.2022 kuudessa sairaanhoitopiirissä sekä lisäksi sairaanhoitopiirien omistuksessa tai läheisessä yhteistyössä olevissa yhtiöissä ja osuuskunnissa.

Ministeriö on hankkinut ja hankkii päivittäin tiedot ja arviot tilanteesta ja sen vaikutuksista aluehallintovirastoilta, joille valtion laillisuusvalvontaviranomaisina kuuluu potilasturvallisuuden toteutumisen ja toiminnan lainmukaisuuden valvonta.

Potilasturvallisuuden kannalta työtaistelun merkittävimmät vaikutukset kohdistuvat erikoissairaanhoitoon ja siellä erityisesti toimintoihin, joita ei ole hankittavissa ostopalveluna yksityissektorilta. Monet hoitohenkilökunnan tehtävistä ovat sellaisia, jotka edellyttävät eritysosaamista, joka on saavutettavissa vain pitkäaikaisen koulutuksen ja työkokemuksen kautta. Sen vuoksi keskeisessä asemassa on sairaanhoitopiirien yhteistyö, mistä kunkin erityisvastuualueen yliopistolliset sairaanhoitopiirit ovat pyrkineet sopimaan. Sairaanhoitopiireistä saatujen selvitysten perusteella kaikissa työtaistelun kohteena olevissa sairaaloissa ja sairaanhoitopiireissä supistetaan kiireetöntä hoitoa ja kriittistä hoitoa pyritään turvaamaan erilaisten järjestelyjen avulla. Tällaisia järjestelyjä ovat erityisesti yhteistyösopimukset muiden sairaaloiden, sairaanhoitopiirien ja terveyskeskusten kanssa, potilaiden siirrot sairaaloiden ja sairaanhoitopiirien sisällä ja eräissä tapauksissa ostopalvelut sekä maan sisältä että myös ulkomailta.

Sairaanhoitopiirit ovat antaneet henkilöstöjärjestöjen käyttöön lääketieteellisesti perustellut arviot kriittisten toimintojen turvaamiseen tarvittavasta henkilöstöresurssista koskien kaikkia yksiköitä ja neuvotelleet tilanteesta järjestöjen kanssa. Sairaanhoitopiireiltä saatujen tietojen mukaan osapuolten näkemykset suojelutyön riittävästä määrästä ovat eronneet toisistaan ja ammattijärjestöjen määrittelemä suojelutyön riittävä määrä on ollut palvelujen järjestäjän määrittelemää tasoa pienempi. Vaikka suojelutyötä koskevissa neuvotteluissa on useilla alueilla tapahtunut edistystä työtaistelun kuluessa, joidenkin sairaanhoitopiirien arvion mukaan suojelutyöhön saapunut henkilökuntamäärä on riittämätön turvaamaan sairaalan ympärivuorokautinen välttämätön toiminta. Järjestöjen suostumuksen mukaiseen suojelutyöhönkin luvattuja henkilöitä on paikoin ollut vaikea tavoittaa tai he ovat kieltäytyneet tulemasta työvuoroon.

Kaikki sairaanhoitopiirit ilmoittavat, että niillä on useissa kiireellistä ja välttämätöntä hoitoa turvaavissa toiminnoissa vaikeuksia. Vaikka tilannekuva on jonkin verran parantunut kolmannen ja neljännen lakkovuorokauden arviotilanteissa 4. - 5.4.2022, on tilanne edelleen monilta osin vaikea, vaikka esimerkiksi kuolemantapauksia ei työtaistelusta johtuen ole raportoitu. Päivystysleikkaukset ovat ruuhkautuneet usealla alueella. Leikkaussalien toimintaan annettu suojelutyö ei riitä kattamaan kiireellisten leikkausten määrää, joten esimerkiksi sekä kiireellisiä ortopedisia, sydän- ja syöpäleikkauksia odottavia potilaita on jonossa. Myös muita kiireellisiä syöpähoitoja ja syöpäkirurgiaa on jouduttu siirtämään. Laboratoriopalveluihin on osoitettu suojelutyöhön niin pieni määrä henkilöitä, ettei se riitä laboratorionäytteiden analysointiin eikä tarvittavien näytteiden ottoon, mikä osaltaan on viivästyttänyt muun muassa kiireellisten syöpähoitojen toteutusta. Psykiatrian osastohoidossa on suojelutyön vähyyden vuoksi aiheutunut vaaratilanteita sekä potilaille että henkilökunnalle.

Välittömän vaarantumisen lisäksi käsillä olevan tilanteen lyhytaikainenkin pitkittyminen johtaa kumuloituviin lisävaarantumisiin sekä potilaille koituviin riskeihin terveydellisistä haitoista. Kiireellisten hoitojen aloittamisen viivästyminen johtaa nopeasti sairauksien pahenemiseen, vaativan hoidon tarpeiden lisääntymisen ja potilasturvallisuuden vaarantumiseen moninkertaisesti. Myöskään varautumista esimerkiksi monipotilastilanteisiin tai muihin äkillisiin häiriötilanteisiin kuten suuronnettomuuksiin ei pystytä toteuttamaan varmuudella. Ajankohtaisesti sairaalat ovat tavanomaista kuormittuneempia covid-19-infektioon sairastuneiden potilaiden korkean määrän vuoksi. Tämä hankaloittaa muun muassa potilaiden siirtoja sairaaloiden välillä ja aiheuttaa edelleen myös lisäpainetta tehohoitoon. Lisäksi koronapandemian aiheuttamat henkilöstön poissaolot vaikeuttavat edelleen hoitohenkilöstön saatavuutta entisestään useilla alueilla.

Tehdyillä varautumistoimenpiteillä ja suojelutyöhön saapuneella henkilöstömäärällä kaikki sairaanhoitopiirit eivät arvionsa mukaan pysty varmuudella turvaamaan kaikkien kiireellisesti hoitoa tarvitsevien potilaiden henkeä ja terveyttä. Aluehallintovirastoilla ei ole ollut huomautettavaa varautumistoimenpiteiden käyttöön tai sairaanhoitopiirin tilanteesta antamiin tietoihin ja arvioihin. Virastot ovat arvioineet tilanteessa merkittäviä riskejä ja potilasturvallisuuden vaarantumista.

Sairaanhoitopiireiltä saamiensa tietojen sekä aluehallintovirastoilta ja Valviralta saamansa arvion perusteella sosiaali- ja terveysministeriö on omassa arviossaan todennut, että palvelun järjestäjällä ja lääketieteellisestä hoidosta vastaava taholla on merkittäviä vaikeuksia vastata niistä velvoitteista, jotka sille on lailla annettu.